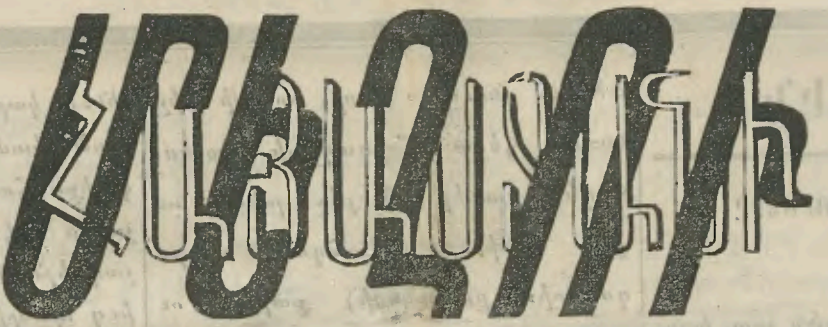

Տարեկան գինն է 10 ռուբլի:
վեց ամսուանը՝ 5 ռ., երեք ամսուանը՝ 3 ռ., ամիսը 1 ռ.:
Առանձին համարներով խրատանդիրը 5 կոպեկ:
Խմբագրատունը բաց է ամեն օր բացի կիրակի և տոն օրերից
ստ. ստանան 11—2 ժամը կեսօրից յետ:
Օտարապաշտարանի գլխավոր են ուղղակի խմբագրության հետե-
ւակ հասցեով. Եւրոպ. շառուի «Mey Aghastan», ex Tiflis
պետ, կամ Rédaction de «Meghou Haïstanian» à Tiflis
(Caucase):

Խմբագրությունը ուղղում է յոթամսեանը եւ մէկ ամսեանը
պէտք է պարզ գրուած լինին գրողի ստորագրութեամբ եւ հաս-
ցեով: Խմբագրութիւնը կարող է փոփոխել, ուղղել եւ կրճատել յո-
ղութեանը: Խմբագրութիւնը իր վերայ չէ առնում յետ ուղար-
կել յոգուածները եւ պահում է երկու ամիս մինչեւ ցատկանը:
Յայտարարութիւնները համար զմարում են տոմարի մի քանի 2 կոպ.,
կայտարարութիւնները ընդունվում են հայերէն եւ օտար լեզուներով:
Յայտարարութիւնները ընդունվում են Խմբագրատանը, սկսած 11-ի
հիւրանոցի տակ պ. 8: Տէր-Յովսէփեանի ծխախոտի խանութում եւ
պ. 7: Շահվերդեանի պալիսիումում:

**Մեղու Հայաստանի լը-
րագրին ԿԻՍԱՄԵԱՅ Բա-
ժանորդագրութեան (1-ից յու-
լիսի մինչեւ ց1 յունվարի 1884
թ.) մասնակցել ցանկացողը
թող բարեհաճին յայտնելու
իրանց ցանկութիւնը մինչեւ ա-
ռաջիկայ յունիսի վերջն, որ-
պէսզի խմբագրութիւնս կա-
րող լինի իւր կարգադրու-
թիւնքն անելու: Կիսամեայ
բաժանորդագրութեան գինն
է 5 ռուբլի, թէ՛ թիֆլիսի
մէջ և թէ՛ արտաքին ստրա-
նացէն է. Тифлисъ. Въ
редакцію газеты «Ме-
гу Агастани».**

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ
Դատարարական վերայ.
Ազգային. — Մեր ներքին գործե-
րը. — Թղթակցութիւններ Սիմֆերոպո-
լից, Բազումից և Ներքին-Վանքից:
Քաղաքական. — Քաղաքական
լուրեր:
Մանր լուրեր:
Յայտարարութիւններ:
Քաղաքական. — Մատենա-
խոսութիւն:

ԹԻՖԼԻՍ, 10 ՅՈՒՆԻՍԻ 1883 թ.

Մենք մեր յոգումովս ուր խո-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԱՏՆԱԽՈՍՈՒԹԻՒՆ
ԲԱՅՈՒՆ
ԽՈՉԱԳՈՂԻ ՅԻՇԱՏԱԿԱ-
ՐԱՆԸ *)

Նազանին, զառ զեղեցիկ կին էր և
բարի, ով չէր սիրի նրան (20). Այս-
պէս ասում է Մուրադը՝ մօր յաճա-
խորդները, (ձեռք խնդրողները) աչքի
առաջ ունենալով Նազանին զրանց
բոլորին էլ բացասում էր, որովհետեւ
մտածում էր իր երեխաների վրայ (21),
որոց անուցել էր ծնողական բոլոր
քնքշութեամբ (25). Ուրեմն Նազանին
միմտայն ժամանակ որդեսէր և հեռա-
տես էր: Նազանին ասելով ատում էր
խաչագողներին և խաչագողութիւնը,
— նա զգուշ էր մեր գիւղացիներին—
ստորեկներին (24). Որդւոյն միակ
լաւ ապագան տիկինը արձատի մէջն
էր տեսնում, որովհետեւ զարմանալի
զաւոր մարդ է աշխատասէր
արհեստաւորը, որքան ապահոված է
նրա կեանքը, որքան ազատ և անկախ
է նրա ապրուստը (21). Ուրեմն Նա-
զանին կենցաղավարական, հասարակա-
կան պայմաններին լաւ տեղեակ էր:
Տիկինը բացատրում էր արձատիի
գիւղերին, ամուսինի սե փոխներին
զուրկ էր զովս սպիտակ հաց և սպի-
տակ արծաթ (25). Ուրեմն Նազանին
բաւական զարգացած էր: Մուրադին
զարման մօտ ուղարկելով եւ կարծում

էր թէ վէպի հեղինակը աչքի առաջ է
ունեցել սպառազույց պատանայն շի-
նեկը բանալին գլխաւորապէս, բայց
այդպէս չէ: Մայրը որդւոյն զարմու-
թիւն է առաջարկում, որովհետեւ զայդ
արհեստը աւելի յարմար էր նրա կազ-
մուծքին, նրա ուսման միջոցներին,
զորեք բաղնիքներին և յաջողակ ձեռ-
քին (25). Ուրեմն Նազանին մարդա-
կագութեան, զոնեա առողջապահու-
թեան մասին բաւական ճիշդ գաղա-
փար ունէր, նա խելքը կրն էր: *)
Կարծում եմ այս ամեն գեղեցիկ
յատկութիւններին աչքի Նազանին, որը
սակայն մի խաչագողի կին է, եթէ չէր
կարող իր չորսուցամեկ խրատներով (24)
որդւոյն վրայ ազդել, որը Մուրադի
կոպտութիւններին միմայն լուսու-
մունք լացով էր պատասխանում (24),
երբ վերջապէս յաջողեցաւ որդւոյն
արհեստի տալ, չէր պէտք է նրան բո-
լորովին բարձի թողի առնել: Երբ
Մուրադի վրայ հազին տեսաւ քաւորի
չինքն չորս—բանալու առթիւ երե-
խային տրուած վարձատրութիւնը (27),
Նազանին պէտք է հետաքրքրուէր այդ
չորս պատմութիւնով: Բայց նա այդ
չարաւ, երբ Մուրադը երեքամսեայ
փախուսից վերադարձաւ գիւղ Նազանին
նոյնպէս չէր հարցրել, չէր մտաւ այդ
փախուստի պատճառը և կատարուած
չարագործութեան մէջ որդւոյն դատա-
պարտուելուն պատճառը: Բարեբաղ-
դաբար որդւոյն դառնացանաց մէջ Նա-
զանին լսեց այս խօսքերը թէ վերա-
բերում էր Նազանին:

Երբ իմ ձեռքը, այդ ձեռքն է չինել
այն բանալին (72). Ուրեմն հարցը
պարզվում է, բայց Նազանին դար-
ձաւ գլխի չէ ընկնում:
— Բայց ոչ, ներողութիւն, նա գլխի
ընկաւ, բայց այնքան խիտ առաքելի
էր, որ որդւոյն բերանից այդ աղօթա-
ւի խօսքերը լսած ընկեր չէր համարում
էր (նրան) զոյ, առաջիկ, կամ աւա-
զակները ընկեր (86). Տիկինը այն եւ
Մուրադի հետ զէր անործում խօսել,
որովհետեւ նա նրան համարում էր վե-
ջացած, անբարոյականացած (86): Մի
զեղծ դրամ, որ այն եւ հայրենիքում
չէ մտնում (85). Եւ խելացի ու որդե-
սէր Նազանին առանց այլ և այլութեան
իր սիրտունը դաւաճի յանձնեց զփո-
քութեան (86) խաչագողի ձեռքը, որպէս
զի տանի և օտարութեան մէջ ուղղէ,
որինաւոր մարդ չլինէ (87). Որդւոյն
ճանապարհ ձգած օրն էլ խաչագողու-
թիւնից, ինչպէս թէր խաչագողութեան
խոյս տուող առաքելի մայրը նրա ձեռ-
քի անորդաբ փախուսից իրան համար
մասն և բաժին էր հայցում: — Սխա-
տիր Մուրադը, որ մեզ խելագործեան
մէջ չէ թողնում (9), ասում էր Նա-
զանին:
— Արեւ վկայ Նազանին եւ ոչինչ
չեմ հասկանում: Եւ միայն տեսնում
եմ, որ խոչընդոտող պողոն կան այդ
կնոջ վրայ—սխալութեան միջոցներով:
Եւ սպասում էի որ հեղինակը գէթ
մի կէտում երևաւի հանէ Նազանին
որդեսիրութիւնը, մի յատկութիւն որ
ընտանի է ամեն մ մօր մէջ: Ահա այդ
կէտը:
Մուրադի անակալ փախուստը, նրա

էլ ձոխ հազնուած սալալով դուրս
բերել, այլ ժողովրդի մէջ տարածվող
ախտերի տաճն առնել, նրա մէջ
պարզապէս թեան, մարդասիրու-
թեան և այլ ազնիւ զգացմունքներ
և օգտաւէտ գաղափարներ տարրաց-
նել, նրա մէջ կրօնասիրութիւն և
կենդեցասիրութիւն պահպանել կար-
ծեա զրան չէ վերաբերում և երբ
այդ չեն անում և օր աւուր ժողո-
վրդի դէպի բարոյական անկումներ,
թալը տեսնում են, խիղճը հան-
գիտ և և մինչև իսկ իրանց օրինա-
կով զրան նպաստում են, ամեն տեղ
չահագործութիւն և իրանց բարերար-
ների դէմ ապիւրտութիւն ցոյց
տալով և իրանց անշնան զիտու-
թեամբ հայտարարելով չափազանց:
Այս հանգամանքն է, որ սովորում է
մեզ Ներսիսեան դպրոցի հոգաբար-
ձութեան ուղղութիւնը հրաւիրել
նրա հոգաբարձութեան յանձնարած
դպրոցում առանձնապէս դատարարա-
կութեան և ուղղութեան վերայ: Ն-
թէ մեր քահանայացուն աղերարա-
յից կամ երկրաչափութիւնից մի քա-
նի ֆորմուլա և կամ մի քանի երկ-
րորդական իրողութիւնը պատմու-
թիւնից կամ այլ առարկայից պա-
կաս գիտէ, դա դեռ ցաւ չէ, բայց
եթէ նա գուրկ է դատարարութիւն

մասին գիւղում տարածուած անախտի
լուրերն (61), ոստիկանութեան եռամ-
սեայ խիտ խուզարկութիւններն (63),
սարկազմների տուած ամենօրեայ պահանջ
ու տանջանքներն (59 3), ինչ ասել
կուզի, ինչպէս կնոջ հաւուսաչ էին ա-
նում, ինչպէս երեմին և Ֆահրատի մօ-
րը: Բայց ահա մի գեղեցիկ առաւօտ
Նազանին գտնում է իւր մոլորիւղ ոչ-
խարին, կարծում եմ, որ մօր ու զա-
ւակի այդ տեսակցութիւնը մի նշանա-
ւոր ընկեր է, ուր պէտք է ցոյց տալ
սիրող մօր սրտի փղծուկները, հոսեցնել
նրա աչքերից ուրախութեան արտա-
ստեղծները, բայց փախս մեր բանա-
տեղը—վիպասանը դրանցից ոչ մինչ էլ
չէ անում:
— Ինչի:
— Վասն զի մարդկային լեզուն
դեռ չէ ստեղծել այն բառերն, որ ըն-
դունակ (?) լինէին արտայայտելու մօր
սրտի զգացմունքները, մօր սրտի ցաւե-
րը (65):
— Եւ ինչո՞ւնք խաճեն բանաստեղծ-
ները, թէ կուզ մերժեք, թէ կուզ Ալայ-
կանցը իւր այն պատկերով, ուր գիւ-
ջանին խօսաբանում և լացացնում է
իւր թիւնի (Յարութիւն) հետ:
Մենք տեսնում, որ մեր վիպասանը
Թուրքուլում եւ ճիշդ այդ ձեռքով փախ-
ուած նկարագրերով: Մուրադի և մօ-
րաբար տեսակցութիւնը—այդ սրտա-
շարժ տեսարանը իւր ամբողջ հոգե-
բանական բնականութեամբ և ամբ
(117):
3) Սկզբներն Ներսիսեան հետ էլ ֆէր-
րաշները ճիշդ այդպէս էին վարվում
(Սկզբներն 10—11):

նից և ժողովրդասիրական զգացմուն-
քից, եթէ նա գուրկ է բարեպաշտու-
թիւնից—դա թշուառութիւն է նրա
ապագայ ճիւղ համար: Այս մասին
մենք դեռ անցեալ 1882 թ. քնն-
նութիւններից յետ հոգաբարձու-
թեան տուած մեր հաշուի յաւե-
լուածի մէջ, կարծեմ յունիսի 9-ին
էր կամ մի շաբաթ յետոյ, ակնար-
կած էինք, բայց մեծ. հոգաբարձու-
թիւնը չէր բարեհաճեաւ կարգադ-
այն մի թերթ գրուածքը երկար հա-
մարելով և ժամանակը սուղ, մինչ-
զեռ նոյն նիստում ժամանակ գտաւ
կապալաւու ծովանի գրուածքը կար-
գալու և նորից նրա հետ պայման
կապելու սեպտեմբերի համար, աւե-
լացնելով նրա ստացածին մարդագ-
լուս 2 կոպեկ: Երեւի մեր այն գը-
րուածքն էլ ըստ սովորութեան վերց-
վեցաւ ընդ գործոյն:

Դժբաղդաբար այն նիստում հո-
գաբարձուներից շատերը ներկայ չէին:
Իբրեւ գործիչ դպրոցի մէջ պարտա-
կան էինք մեր համագման համաձայն
գործիչու, բայց այժմ իբրեւ հայ
խմբագիր պարտք ենք համարում մեծ.
հոգաբարձութեան և նամանաւանդ
նրա գերապատիւ նախագահ ուղղ-
ութիւնը հրաւիրելու դպրոցի ուղ-
ղութեան վերայ, որպէս զի սա ծա-

Թողնում եմ առժամանակ և՛ Նա-
զանին:
— Գեթնա — Շահրի ոստիկանութիւնը
յանկարծակի պաշտրեց դարբին Գրի-
գորի խանութը, բայց տակերաններից
շատերը փախան (31):
— Ոստիկանները կ'սր էին չը տե-
սան:
Երեք ամիս ժամանակ Մուրադը յայտ
նի բարեկաներին խմբումն է, մի անտա-
ռում: Մարդիկ այդ բանը խմբումն են:
Մտաւայ գիւղերում այդ սրիկաներին
ճանաչում են, նրանց ձեռքերը դադար
չունին (36): Սրիկաները զգիշերները
մի ամբողջ երաժշտական խումբ են
կազմում (35): Իսկ ոստիկանութիւնը
նրանց գտնելու համար շարունակ և
ամենախիտ հետազոտութիւններ է ա-
նում (63), և Մուրադին դարձեալ չէ
գտնում:
Պէտք է ասած, որ ոստիկանութիւն-
ների մասին կամ լաւ հասկացողութիւն
և տեղեկութիւն չէ ունեցել պ. Բաֆ-
ֆին, և կամ, ըստ սովորութեան, կեան-
քը յարմարեցնում է իւր գրչի պահանջ-
ներին:
Վերջին կարծիքը աւելի հաւանական
է: Ահա հեղինակի խօսքերը, որոցմով
իւր ստեղծ ապացուցանել է ճշմուն.
խաչագողը գիտէ ձեռքից ուղղութիւն
և աներկայ լինել. ոստիկանի ամենատես
(?) աչքերը չեն կարող նրա հետքերը
հետազոտել (4). Բայց ակն Մուրադը
դեռ եւ խաչագող չէր այդ հասկում:
— Դիցուք թէ Մուրադը առիթ ունե-
ցաւ վարպետից և ընկերներից ծածուկ
մի նուրբ բանալի չինել: Բայց չէ՞ որ

*) Տես Վիպասան № 59.

ուայէ նրա հիմնադրին նպատակին: Ինչպէս որ հոգաբարձութիւնը միշտ ցանկութիւն է յայտնում առարկայից յառաջադիմութեան համար աշխատում է աւելցնելու այն առարկաների դասերն, որոնք իւր հասկացողութեամբ կարեւոր է համարում, այլ թէ միայն զբաղուի ինչ կարող է դպրոցն արտադրել, դրա մասին երբէք մտածած չէ: Գեթ մեզ յայտնի չէ: Գուցէ կարծուէ, թէ ուսումնական գիտութիւնն ամեն բան կը ասնէ իսկ դաստիարակութիւնն ու ուղղութիւնը նրանց հետեանք պիտի լինին, բայց միթէ այդ հասկացողութեան սխալ լինելուն ապացոյց չէ մեր ներկայ ամբողջ կեանքն եւ ապա գեթ ապագայում չը պիտի դարձնէ հոգաբարձութեան ուշադրութիւնը դաստիարակութեան վերայ դպրոցի մէջ, դաստիարակութեան ներքին աստիճանը, որ ստիճանական կարգապահութեան միայն յետոյ է որ մենք համարձակուինք կատարել, որ դպրոցը երբէք չի տալ ազգին այն, ինչ որ սրան հարկաւոր է, այլ կը տայ այն, ինչ որ նրան միայն ցաւ կարող է ստանալ:

Այս հարցի վերայ աւանդին ուշադրութիւն դարձնել ինքնուրուի հոգաբարձութեանը պէ՛տք է: Յովհաննէսեանը իրեն գիտական խրատագրի եւ Ա. Բաբայանցին, իրեն հոգեբան Բժշկի, որ նրանք, կիրք եւ ալ շատ տեսակ տմարդի զգացմունքներ մի կողմ թողնելով, մշակեն այս հարցը: Գաղտնի շահն աչքի առաջ ունենալով, հետո՛ւ այս կամ այն անձի շահը կամ վնասը մտածելուց:

Ա. Զ. Գ. Ա. Յ. Ն.

Մեր Ներքին Գործերը

Մ.

Նախընթաց յօդուածս այս խօսքերով վերջացրի. «Հայ գիւղացին ինչի՞ խորշում է իւր եկեղեցու դուռնը: Գաղտնի վերայ գործածելուց»:

— Մեր համար, պատասխանում եմ այժմ, որ այդ դպրոցից գիւղացին ոչ մի հոգեկան եւ նիւթական օգուտ չ'ունի:

— Ո՞նց.

— Շատ պարզ. գիւղացու համոզմունքով դպրոցը պարտական է նրա եկեղեցու համար նախ փոխառաց ապա շտապի հազնուդ, ապա շտապութեամբ իւր անողոք եւ ապա շտապութեամբ իւր անողոք մարդիկ պարտաստել, բայց ձեր այժմեան դպրոցը այդ ամենը արհամարհում է, տիրացութիւնը *): Ծաղրում է, աշակերտներին եկեղեցի դնել, եթէ չէ արգելում գեթ չէ էլ աստիճան վարձակաւ գիւղացիներին ծաղրում, իրան անձը պարկիշտ չէ պահում ստացած ուժիկը օրհնանք մէջն է մնում: Ինքը դեռ հարկը 20 տարեկան մի մանկ, ծխախոտը մօր կաթի պէս

*) 1828 թուին, երբ ուսմանը խրատում էր տիրացին, տեղական հայք մի խնդիր տուին Պատկմիչին: Զօրավարի տիրացուները խնդրի ձեւաւորումը շարունակեցին, վերջումը կցել էին նախ արտաքին բաժնի, իրեն նշան Պատկմիչի ուսումնականութեանը:

Դան. յօդ.:

այդ տեսակ բաներ չ'ենել: Պարսկաստանի արհեստագործները խելքից վեր էր, — Մուրադը ինքը այդ ասում էր (27): Եւ որովհետեւ Մուրադը, որ դեռ վարպետ էլ չէր, այդ բանալին չ'ենեց, ուրեմն նա մի գերբնական ձիւղուն էր: Այս պատմելն այդ ձիւղը արդէն ցոյց տուեց, երբ բանալին տեսած բոլորեւ զանազան ու զննեց: Ընդունեց. բայց հեղինակից մի ուրիշ բան հարցնեմք. Բաւորի ցոյց տուած բանալու վրայ առաջին անգամ դրոշմ չը կար եւ եթէ կար Գ. եւ Մ. տառերը չէին: Բանալուն վրայ դրոշմ փակցնելու պատճառով, քաւորը չը տուեց, ուրեմն Մուրադը իւր ձեռակերտը ինչի՞ դրոշմեց *):

— Միթէ չի հասկացուի, որպէս յետոյ խելք դարձրել կալանաւորութիւնը, Մուրադը փախչի, յետոյ խղճահարի եւ այլն զետ կարգին Մեքլիսեղեկին:

Քաւորը կատարելատիւն է այն խաչագործներին, որոց խելքը, ճարպիկութիւնը, հնարամտութիւնը եւ ամեն մի կատարելութեան մէջ, վերի սկզբում, շինչն է Մուսաբէկի եւ Սեփորիոյ երկինքն: Բաւորը անգամ չէր իմացնէր իր ձեռքի զորութիւնը լաւ ճանաչելու կը լինի:

*) Առիթուն միմիայն իմացողործները իրանց ձեռակերտի վերայ գրումն եւրեմն իրանց անուններն ու ազգանուններն այն էլ ամբողջապէս:

Դան. յօդ.:

Բայց ահա այդ մարդը՝ մի պարսկական գիւղ հասաւ, դռնէ դուռ ընկաւ, օթեւան խնդրեց, բայց ոչ ոք չը տուեց (97):

— Պատճառ.

— Որովհետեւ քաւորը իւր քրիստոնէական լինելը նրանց յայտնում էր յիմարաբար: Զետոյ երբ նա որիշ ճար չը գտաւ, մահմէդական կեղծուեց եւ հիւրասիրուեց, առանց ստիպան հաշուելու, որ մի և նոյն փոքրիկ գիւղում իւր անձը թէ քրիստոնէական եւ թէ մահմէտական ձեւանքով, կարող էր հէնց առաւօտուն մեծ փորձանքի մէջ ընկնել իւր յիմար զլխով:

Գուցէ ընկաւ էլ: Եւ գոնեա ուրիշ կերպ չեմ կարող մեկնել մեր շատախօս հեղինակի այն լուսնիւնը, որով իւր հերոսներին պարսկական գիւղից հանելով եւ օգուտ օր (107) շարունակ անխօս եւ առանց որ և է նոր արկածի նրանց մանածելով, հիշգրտող օրը վերջապէս հասցնում է Թաւրիզ քաղաքը:

Զետոյ արեւ, պ. Բաֆֆին, ինչի՞ այս անգամ ձեր բեղմնաւոր գրելը զրկում է ընթերցողներին մեծամեծ բաւականութիւններից լսելու, օրինակի յաղաղաւ, թէ երբ քաւորն ու Մուրադը պարսկական գիւղում առաւօտուն վեր կացան, արեւը լուսնուցեցան. նախաճաշ արին. նրանց աւանակները անխօսեցին: Զետոյ քաղաքը, Զուր օրվայ երկար ճանապարհորդութեան միջոցին, Մուրադի մոխրագոյն աւանակը քանի անգամ եւ ինչ առիթներով կախ ձգեց իրան երկայն աւանակը (95—97):

Պ. Բաֆֆին հերոսի այդ զետնարի եւ հաւատարմի ընկերը (120) գիշերները քանի ժամ էր ննջում, իսկ ցերեկները քանի անգամ անխնայեց ցոյցում, կը

ծնում: Գնումն մօտը, որ մի քիչ նոստէ, հետը մարգարտի խօսքն, հոգեւոր բաներ մի քիչ լսեալ, նա քիչ մտորարայ է ձգում, զարգացում (քահանայի) քարոզն ու ժամատացութիւնը ծաղրում, ծանախում: հոգեւոր տանում գծողքի մէջ ձգում:

Գիւղացին իրաւունք ունի. ձեր դպրոցից նրա հոգին ոչ մի օգուտ չ'ունի. նա էլ զի՛ծ է, որ ձեզ փող վճարէ. ընդհանրապէս ամեն ձիւղ կը թափէ, որ ձեր դպրոցը կործանէ:

Պարձեալ՝ գիւղացու համոզմունքով նրա տեսածով ու գիտեցածով՝ դպրոցի մէջ աւարտող տղան պիտի խմանայ հօրը, ազգականներին, երբեմն եւ ուրիշների կողմից բարաթներ գրել, վաճառուած ցորենի, գարու եւ այլ արտադրութիւնների հաշիւը բռնել, հօր տեղակ այս եւ այն թուղթը, հրաւիրագրեր կարդալ ի մասող հասկանալ եւ ստորագրել, որ խնդիրն ուրեմն մարտիկ է հարկաւոր, խնդրի տակ, գիւղական կեանքի վերաբերեալ մի քանի օրէնքներ ընդգրկելով, գիւղական կանոնադրութեան գոնեա թիւի մի մասը հասկանալ, զանազան գիւղացիներ հարկաւոր *): հասկանալ եւ բացատրել. գիւղացուի եւ հարկաւորի շինած հաշիւներն ու հարկերն, որը որոց

*) Այդ կանոնադրութեան հայերէն թարգմանութիւնը շատ անձոնքի է. կարծում ենք իշխանութեան համար զօրուար չէ այդպիսի օրէնքները մաքուր հայերէն իմացողի ձեռքով թարգմանել տալ:

Դան. յօդ.:

լինել կարողանալ ըմբռնել փոխառած, կամ փոխ տուած փողի տոկոսիքն հաշուել, վաճառականից կամ շարժի հրէայից գնուած ապրանքների չափերն ճանաչել, քաղաք տարած իւր պանրի, փայտ ու աթարի ձիւղ հաշիւն պահել, թագաւորական եւ գիւղական կոտորի տարբերութիւնն ըմբռնել, սօմարով եւ կշեռքով վաճառութիւնը հացի զանազանութիւնը ձիւղ որոշել, ամեն մի տեսակ ծանրութեան, գիւղում գործածական չափերն որոշել, պուլիսնոցը կէս պուլիսնոցի հետ չը շփոթել, մի կողմ կաթից օրքան իւր դուրս գալն նախատեսել, կենդանեաց եւ մարգարտի տոկոսական հիւանդութեանց բուժիչ զիւղ ու զեղօրէից գեթ անունները սովորել: Այսքան կոտոր արտից, այս ինչ խոտորից արքան հայ եւ խոտ դուրս գալն մօտաւորապէս խմանալ եւ այլն եւ այլն:

Բայց ձեր դպրոցից դուրս եկող աշակերտը այս բաներից չ'ունի գեթ այնքան տեղեկութիւն, որքան ունի նրա ոչինչ ուսում չ'սովորող եղբայրը, հօրեղբայրը: Այդպէս գիւղացին ինչ:

— Վասն զի, ձեր այդ դպրոցի աշակերտը իրան ուսման առաջին տարին այն էր սովորում թէ՛ կովը քանի՞ ոտք ունի, կովը ի՞նչ ձայն է հանում եւ այլ այսպիսի շատ յիմարութիւն: Երկրորդ տարին սկսեցին գիւղացու որդուն սովորեցնել թէ՛ երբ ասում են օչը զուսց պիտի գիտենաս, որ էջը է ստորագալ, իսկ զուսցը՝ բայ: Յետոյ էլ թէ՛ երկիրն ձմերուկի նման կըր է, թէ նա կառքի անիւնի նման միշտ պտոյտ է գա-

լիս, առանց որ իւր կամ սապոն կը քսեն այդ կարծեցեալ անիւն: Յետոյ էլ թէ... բայց այսքան էլ լուծութեցող, միթէ հերիք չէ:

Եւ ահա գիւղացու կողմից տրուող, բողբ է լուսում ուսումնականի զէ՛մ:

— Գիւղացին իրաւունք ունի, ձեր դպրոցից նա նիւթական օգուտ էլ չ'ունի, եւ ուրեմն նա այդ դպրոցը կը կործանէ: Նա հօ գի՛ծ չէ, որ իրան ասոր կեկեղեցու փողիքն վերաւանի ու եռ հոգու եւ ոչ մարմնու պէտք չ'ենող դպրոցի վերայ մնէ:

Ներքեցէք, պարոն, գիւղացին քաղաքացու նման չէ:

Ասածներէն հետեւում է, որ եթէ մենք ուզում ենք մեր գիւղացուն մեր դպրոցի հաւ. հաշիւները պէտք է գիւղացու պահանջը կատարել: Իսկ այդ պահանջը թէ բոլորովին հիմնաւոր է, արդար է եւ թէ դրա կատարելը այնքան դժուար չէ:

Երբ եւ թիւական վերաւանութեան վերայ խօսեմ, կաշխատեմ ցոյց տալ, որ մենք հէնց մեր այժմեան ոյժերով կարող ենք հայ գիւղացուն բաւականութիւն տալ եւ հայ գիւղում դպրոցներ բանալ եւ պահպանել իսկ այսպէս... այսպէս միևնոյն է թէ՛ դուք աղաղակէք փառէ. կձուձներ, պղծութիւն, մեզ համար պղծութիւն երկեցեք:

Այդ մի այլ զօրեղ պատճառ զգարողական գործը գիւղերում չը յաջողուի, խօսեմ իմ անգամ եւ կը խօսեմ:

Գ. Գ.

կրկնում եմ, խաչագործներն զօրաբաւ կարող ենք ճանաչել, բայց միթէ Թաւրիզիցք էլ խաչագործ եւ շինում են խաչագործներ:

Ընթերցողներին յայտնի է, որ քաւոր Պետրոսն ու Մուրադը Թաւրիզում իրանց մէջի մուրացիները կեղծեցին եւ թէ եկեղեցու, թէ նրա գաւթում, բաւական փող հաւաքեցին (107): Եթէ Թաւրիզից հայ քահանան, երեցիք խանը եւ ժողովուրդը, անկարող էին քաւորին ու իւր սանկիին ներքին յատկութիւններից ճանաչել, գոնեա արտաքին՝ ձեռքերը, կերպարանքները չէին կարող մի փոքր կատարել. Ներքեցէք այդ կանէին, որովհետեւ Սարի գիւղը գտնուում էր իրանց քնքի տակին, խաչագործներն զրեթէ ամենայն օր նրանք տեսնում էին եւ, ուրեմն, պէտք է, որ շուտ ճանաչէին, եւ ուսանայոց եւ ուսումնականների նման խաչագործներից կուրօրէն չը խաբուէին:

Մուրադը պատանին, ասում է հեղինակը զրեթի 103 երեսում, ասում են իւր կարգով չը գիտէր: Բայց զրեթի 110 երեսից մենք տեսնում ենք, որ անցաւ զրեթի բովանդակութիւնը կարգացող, նոյն իսկ Մուրադն էր, վերջերում հօ Մուրադը ամբողջ նամակներ էր կարգում, թէպէտ ճանապարհորդութեան բոլոր ժամանակում պատանուին ուսմամբ պարագլու մասին եւ չը գտայ ոչ մի տեղեկութիւն:

Պ. Բաֆֆին պէտք է կամ այսպիսի կոպտ սխալ չանել, եւ կամ խաչագործի ձիւղների ցանկում մի այսպիսի պարբերութիւն էլ աւելացնել թէ փա-

լու, հարկն ստիպած ժամանակ ընդունակ է կարգաւոր:

Վերջին միջոցը թէ գիւղին էր եւ թէ ապագայում ամեն տեսակ խախտականներից հեղինակին կ'ազատէր, Գուցէ նկատող լինի թէ՛ այդ տեսակ յիմար պարբերութիւն աւելացնելը անկարելի է. — պատասխանում եմ, երբեք, օտարութիւն ասացին վրդ ծուռն է, պատասխանեց, օրապէս ուղիղ է, որ վրդ ուղիղ լինի:

Յետոյ, յիշատակարանում եւ առաջաւորակ իւր միւս գրութեանցում պ. Բաֆֆին, սովորութիւն ունի թուրք առածի ասածի նման վարկեր: Գործը դու, ջնջողը դու, ձիւ է ասում թէ սուտ եւ զուռ:

Դիցուեք թէ քաւոր Պետրոսին մեծամեծ քանակութեամբ անցագրեր հարկաւոր էին, Դիցուեք թէ պարսիկ իշխանութիւնից կարելի էր գնել այդ ծախու ապրանքը, որքան եւ ինչ տեսակ որ կամենայիք: Բայց թէ Թաւրիզում անցագրերը գաղարի նման ծախում էին եւ եւրոպացիք... թէ չեւրոպական պետութիւնների բուր(??)ներ կայացուցինք (109) եւ այդ զէպքում խաչագործները (109) եւ այդ զէպքում աչքերը... սրան ինչ էք ասում:

— Ինչ որ ինչ է՝ վերաբերում, եւ Գրիգորի վրդ խօսքերն եւ մտաբերում. «Врн, за знам мрв»:

Կը շարունակվի

Հայկունի

տուաւ երկրի ֆինանսները վատ դրութեան պատճառով չաւ չէր ընդունում 40 միլիոն ֆրանկի ծախսը, որը նշանակուած էր յունական նաւատորմը մեծացնելու վերայ, թէպէտև պաշտօնական-նախագահ Տրիկուպիսը երաշխաւորում էր նրան պատգամաւորներին ժողովը համաձայնութեան այդ ծախքի մասին: Այդ մասին իւր նկատողութիւններն անելով «Indépendance Belge» լրագրի թղթակիցը Ալէքսիքը ասում է, որ տնտեսական վատ դրութիւնը օրից օր ազդեցականութեանը դժգոհութիւնը երկրագործութիւնը, արդիւնադրութիւնը, արհեստը և մանուֆակտուրան դեռ մանկութեան հասակումն են, որտեղ արտադրութեան առարկան գրեթէ քիչ մնացել է, այդտեղ ստիպողական թողութիւնը դործածուած և մշտապէս փողի պակասութիւնը, բնականապէս ուսուցիչը չափ ալ տալ է բարձրանայ, ամեն բանի գինը նոյն իսկ առաջին հարկաւորութեան առարկաների գինը 26—30 տոկոս բարձրացել է: Երկրի քաղաքական դրութիւնն էլ նոյնպէս դժգոհութիւն է: Ամենքը հասկանում են սահմանադրութեան արմատական փոփոխութեան կարևորութիւնը: Շատ անգամ պաշտօնական եղած պատգամաւոր Պէտանասը զարմանքով անուշադիր էր լրագրի է հիմնել, որը աշխատում է ապացուցանել սահմանադրութեան փոփոխելու անհրաժեշտութիւնը: Պէտանասը հաւատացած է, որ թէ թողաւորը և պարլամենտը չեն վճռել իւր ժամանակին սահմանադրութեան փոփոխմանը ձեռնարկելու, այն ժամանակ Բուխարեստում տեղի կունենայ շատ վտանգաւոր շարժումներ:

— Պոլիս.— Գունական պատրիարքը և յունական համայնքի ներկայացուցիչները դարձան դէպի Գուսը խնդրելով, որ պաշտօնական առաջնայ դատարանական արտօնութիւնները, ըստ որում Գուսը մտադրում է վեճերի վճռումը յանձնել թրքական դատարաններին, որոնք պատրիարքութեան էին ենթարկուած մինչև այժմ:

— «Köln. Zeit.»-ին հաղորդում են ֆարիզից, որ գլխաւորական «Mythos» և «Annamite» նաւերի Տոնկին համակողմ ֆրանսիական զօրքի թիւը կը լինի ընդ ամենը 4,000 մարդ հաշուի չաւանդելով այժմ Տոնկինի նրբում գետնորոտած ֆրանսիական 33 զինուորական նաւերում ծառայողները: Գործին տեղեկ չըջաններում կարծում են, որ այդ 4,000 մարդը բաւական չէ մի փոքր խիստ յարձակողական գործողութեան համար անգամ, նոյն իսկ այժմ սև զրօշակները տակ հաւաքուած խաժա մուտի դէմ: Սրանով է բացատրւում այն եռանդալիս պատրաստութիւնները, որ անվաճառ ֆրանսիայում նոյնպէս և Ալժիրում Տոնկին նոր ոյժեր ճանապարհելու մասին: Ինչ էլ էր լինի Ալժիրիայից չի կարելի 5,000 զինուորից աւելի հանել: Եթէ հարկը պահանջէ ուղարկելու Տոնկին աւելի նշանաւոր ոյժեր, այնքանակ ֆրանսիական պատերազմական պաշտօնէութիւնը ստիպուած կը լինի կրկին ուրիշ զուգահեռից փաշտեր բաժանելով մի նոր զուգահեռ կազմելու, չը նայելով որ Թուրքիան արշաւանքը արդէն սլորդի է զօրքի այդ տեսակ կազմակերպելու ամեն անյարմարութիւնները: Երկրի կը-լիստի պայմանները չեն թոյլ տալու եւրոպական զօրքին սկսելու պատերազմական գործողութիւններ Տոնկին: Նուաճեալները առաջ, իսկ մինչ այդ ժամանակը չինացիները կարողացած կը լինեն պաշտօնական կամ ոչ պաշտօնական կարգով տեղափոխելու:

Անհամար բաղձալիւ և լաւ կաշմակերպութեամբ զօրք:

— Ռուսիայում պատգամաւորներին ժողովը մի յանձնաժողով է ընտրել նոր սահմանադրութեան նախագիծ պատրաստելու համար:

— Սերբիայում վաղուց է, որ թէ ժողովուրդը և թէ սկոպլինան, այսինքն աղգային ժողովը ցանկութիւն էին յայտնել սահմանադրութիւնը վերաքննելու մասին, բայց կառավարութիւնը իրեն յարմար չը գտնելով յետաձգում էր, այժմ ինչպէս հաղորդում է վիէննայի «Fresse» թերթը ինքը կառավարութիւնը յարմար է գտնում հրաւիրելու մեծ-սկոպլինան սահմանադրութիւնը վերաքննելու համար:

— Սուդանի սուտ-մարգարէ Մագարին իւր հետեւողներից բարձի թողած փախել է և նրա առաջնորդութեան տակ խաժամուած գունդերը ջարդուելով երկպառական զօրքից, որին հրամանատարը անգլիացի է, ցիր և ցան են հղել:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Այդ դրում են հետեւելը.— Գունիսի 5-ին կիւրակէ առաւօտը ժամը 11-ին Հայոց Բարեգործական ընկերութեան ընդհանուր ժողովը էր: Մեր հասարակութիւնը դեռ սովոր չէ ժողովի մէջ վիճաբանելու և այդ ժամանակը ընդունուած կարգը և կանոնը պահպանելու: Իսկ այդ օրվայ ժողովը գերազանցելով իւր անկանոնութեամբ բոլոր նախընթացները: Կարծես թէ ժողովի անդամները և նախագահը միմեանց խօսք էին տուել ընկերութեան կանոնադրութիւնը ոտնակոխ անելու: Խորքանշիւրը խօսում և վարում էր իւր սեպակայան և ոչ ոքին յայտնի կանոնադրութիւնով: Պ. Նախագահն էլ պէտք է, որ զարմանալի գաղափար ունենայ ժողովների և իւր պաշտօնի մասին: Նա ինքը փոխանակ ժողովը ղեկավարելու, ինքն է խնդիրներ յարուցանում և ինքն է տաք վիճաբանութեան մէջ մտնում, էլ չեն խմանում ժողով է թէ մի ընտանեկան երեկոյթ: Փոխանակ կանոնադրութեան ճիշդ գործողութեան վերայ հոկեւտ պ. Նախագահը հրաւիրում է ժողովին ընտանեկան իւր անձնական գանգաւանները և մեղադրանքները լսելու խորհրդի դէմ: Այդ էլ բաւական չէ ժողովից ձեռաց հրահանգներ է խնդրում, թէ այս և այն դէպքում ինչպէս պէտք է ինքը վարուէ խորհրդի հետ և այլն:

Թէ որքան վայել է նախագահի կողմից խորհուրդի դէմ այդ վարմունքը թող դատեն աւելի հասկացողները, բայց թէ այդ ամենը կանոնադրութեան դէմ է, մենք չենք տարակուսում: Պ. Նախագահը խօսողին շատ անգամ խօսքը կտրում է և ձեռքով թափ է տալիս: Թէպէտև նախագահութիւնը նրան ամենին իրաւունք չէ տալիս չօչափելու մի մարդու պատիւը թէ մոռնում է լինի, որ այդ խօսողը ժողովի անդամ է, այդ խօսողը խորհուրդի անդամ է և ամենին նախագահին իւր գլխի տէրը չէ համալուծում: Եթէ այդ օրվայ ժողովը ցաւալի պատկեր չը լինի ներկայացնում մեր ինտելիգենտ համարազ դասի անդադրեցած դրութեան, ըստ ինքեան շատ — մաղաւլու էր:

ԿՕՐԻՍԻՑ պ. Գ. Մ. մեզ գրում է.— Կորիսում վերջին ժամանակ յայտնուել է անտուշները մէջ մի անտուշ հիւանդութիւն, որը սկսելու է թորել:

Ինչ, տեսնում է և հետեւեց լինում է այն, որ յետի կողմից լինում է արեւն հոսութիւն և մահ. այդ հիւանդութիւնը կարճ ժամանակում մօտաւորապէս կոտորել է 2500 անտուշ, Այս հիւանդութիւնը պատահած է կըրկին Եօթը տարի արանից առաջ և Սիւեանի վիճակում և շատ թշուառութեան մէջ է գցել ինքզնիքը գիւղական ժողովրդին: Այդ անհասկանալի հիւանդութիւնը հետզհետէ սկսելու է տարածուել զանազան մօտակայ գիւղերի մէջ, որից չափից դուրս սարսափած է հաղորդած գիւղական դասը: Անհրաժեշտ հարկաւոր է բժշկական ուշադրութիւնը այդ անկուշ, զարհուրելի հիւանդութեան առաջը բռնելու համար, որի հետեւեց լինում է թշուառութիւն և սով խեղճ ժողովրդի համար: Առ այժմ դեռ չի գործ դրած բժշկական միջոցները դեռ դէմ, սպասում ենք մի կարգադրութեան:

ԳԵՕԿԱՅԳ գիւղից մայիսի 27-ից գրում են.— Եթէ Գեօկայ նկաւ Նուխուայ առաջնորդ Գարեգին վարդապետ Տէր-Սաթուհեանցը, հայր սուրբի հետ մի ցաւալի անցը է պատահել, թուրքական անուն գլխից անցնելու ժամանակ ջուրը քշել է իւր ուղեկիցներից վարդաշէնցի բարեկարգիչ Գալուստեանային, հայր սուրբը երբ կամեցել է բռնել քահանային ինքը ևս ընկել է ջրի մէջ, դժբաղդ քահանային խղճուել է, բայց վարդապետը երկար աշխատելով ապուստուել է կատարի գետից: Բաւական ինչդէնքեր կորած են: Գեր, հօր դէմքը ցոյց էր տալի որ սաստիկ վախեցել է, նա այսօր գնաց Նուխի ցանկանում ենք առողջութիւն: այն գետում շատ խղճուողներ են լինում:

Կազմանի արքանի տարրական դըպրոցի տեսուչ պ. Կ. Նուխուզովը հետեւել նկատողութիւնն է ուղղել ՄԵԴՈՒՄԷՆ հաղորդում մի լուրի առթիւ: Երկրորդ անգամ է, որ պ. Մ. Ա. գրում է զարմաց լրագրի մասին և մեղադրում պ. Բաքայիին, իրեն այդ լրագրի թղթակցին, իսկ ինքը ստանում է զարմաց լրագրի և երբէք չեն կարող ենթադրել, որ յիշեալ յօդուածների թղթակիցը Բաքային է: Պ. Մ. Ա. որտեղից պիտէ այդ բանը: Արդեօք պարսկը դուշակող է: Եթէ պարսկը մինչև անգամ իմանալիս է լինի թղթակցի անունը, ինչ հարկ կայ նրա հրապարակ հանել: Եկարծեմ թղթակցից կարս քաղաքի անունան մեկնութիւնը իրեն պատմական փաստ հօ հաղորդած չէր, այլ իրեն վրաց ազգի աւանդութիւն: Վերջապէս եթէ ոտերէն լաւ գիտէք ինչո՞ւ ձեր յօդուածը ոտերէն չէք գրում, որ պ. Բաքային էլ պատմական:

ԲԱՂՈՒՅԳ պ. Ա. Ն. գրում է.— Պատուական ՄԵԴՈՒՄԷՆ 55 Ք ի մանր լուրերում վարդաշէնցի հերքում են մեր նամակի այն կտորին, որը սղագրուած է ՄԵԴՈՒՄԷՆ 41-ում: Ինչպէս նշը մարում է, աշխոյժ լրատուն հաւատարմատուած է վարդաշէնցի համայնքին, որ մեր հիմնովի (?) կից կուշնիով գրում է նրան: Մենք շատ ուրախ ենք երջանիկ կը համարենք մեզ, որ այն լուրը արդարեւ ճիշտութիւն չէր, քանի որ մեզ ևս զայդպէս պատահած էր: Բայց սակայն, այս դէպքում չըջանայից լինելով երեւում է մեզ դէժ մի հանելուկ, — այն է, մեզ համարաւոր պ. Ա. Գիւղարեանը արեւոք ինչից գրողուած ու ստիպուած և ինչը չարժանիք պէտք է լինէր, որ նա սկը-

սէր տղայամական ցնորքների հետեւ, քանի որ նա հաստատաւ աղբիւրից տեղեկացած էր: (Ապշած ենք): Ասկը թէ այդ դէպքում մեր համաս լրատուն (Ս. Գիւլ.) յանդգնել (ոչ երբէք) բաց ճամբու լրատուն, որը համառօտապէս և շատ պարզ հաղորդել է ՄԵԴՈՒՄԷՆ 35 Ք-ի ներքին լուրերում, բաց աւագակապետի բանտում տոչորվելը, — սըրանց դէմ ինչ կը պատասխանէ վարդաշէնցի երդուեալ փաստարանը, — այդ թողնում ենք նրա խղճին ու համարձակել, միայն մենք վերադառնալով դէպի վարդաշէնցի զարբեալուած այդ կատարը, որ արտահերքում ուղիղ նշման է, եթէ չենք սխալվում, ՄԵԴՈՒՄԷՆ հաղորդիչին էլի առածին, այն է, ՄԵԴՈՒՄԷՆ ջրաղաց տանելու, բայց ՄԵԴՈՒՄԷՆ բացասում է երդուեալ թէ էջին տարել են անտառ փայտի այդ միջոցում արարադրաբար էլի զմայլեցուցիչ (?) ձայնը փառաւորանից լսելի է լինում: (Հիմա ձրտեղ թագցնենք ՄԵԴՈՒՄԷՆ լուրը): Վասն զի խոհեմութիւնը չը ներում, որ ներկայ նամակիս հըրապարակապէս յայտնենք այն անմեղ զոհի անուն ու ազգանունը և գործին մանրամասնութիւնը, որը բռնութեամբ ծառայել է այն եղեռնագործների դադանային ներսուած կրքին, միմայն ցաւօք սրտի այսքանը խորհուրդ կը տանք վարդաշէնցի աշխոյժ փաստարանին, որ ՄԵԴՈՒՄԷՆ 55 Ք-ի լուրը ուշադրութեամբ կարդայ և այնպէս բաւականանայ, թէ ոչ, հակառակ դէպքում մենք ստիպուած կը լինենք ճանցքը հանգամանօրէն պարզաբանելու, որը երբէք պատիւ չէ բերիլ: Մենք չենք գրում, լոկ գրած լինելու համար, և չենք էլ ճշգրտում, որ մեր ստորագրութիւնը երեւան գայ լոկ ստորագրուած լինելու համար: պս քու գիեալիս լինի վարդաշէնցի, բիւ բաթման դաշ դա գարափաթ:

Մամուլը միթէ խղճատակարան է, —

Վեպկազը-ը լսել է, որ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը մեակել է փողոցները զազով լուսատուելու համար մի նախագիծ, որը կառավարի սեպտեմբերին քաղաքային խորհուրդին: — Գուցէ մինչև քաղաքը զազով լուսատուելու գործը զուլա գայ, աւելի ձեռնառու լինի քաղաքը էլէքտրական լապտերներով լուսաւորելու, ուստի քաղաքային վարչութիւնը աւելի լաւ կանէ, որ այժմեան ուստափելի շողերին քաղաքի զլուստու փողոցները ջրով տայ, որ անցնողը օգի տեղ մեծ մասը ծանր և վնասակար փռչի է կուտալիս, գուցէ այժմ աւելորդ է փողոցները ջրով քանի որ հարկ չը տուողները բացակայ են քաղաքից:

Գունիսի 9-ին սպասում են Թիֆլիսում երկրիս կառավարիչ Իշխան Գոնդուկով-Կորսակովին:

Ինչպէս «Терекъ» թերթը տեղեկանում է, որ Պետրովսկի երկաթուղու գիծը չինուտն հետաքրքրուող չըջաններում այն կարծիքն է տիրապետում, որ Խաղաղութեան տեսակներից պէտք է երկաթուղին սկսել վաղիկավաղից: Միևնույն կարծիքն են ՄԵԴՈՒՄԷՆ Իշխանը և Իշխան Գոնդուկով-Կորսակովը:

Բացի այն, որ Բագու-Թիֆլիսեան երկաթուղու վերայ ճանապարհորդելու անչափ թանկ է, դեռ ճանապարհորդները օտրի ծանր աշխատութիւններ և նե-

ղութիւններ էլ պէտք է յանձն առնեն: Ազատափից այս կողմ մի տեղում հինգ վերստ երկարութեամբ մի փոքր անշուրից ճանապարհը այնպէս փչանում է, որ Թիֆլիսի վերայ գնացքը չէ կարողանում գնալ: Ճանապարհորդները, մարդիկ, կանայք, աղջիկներ, երեխաներ, հիւանդներ ստիպուած են իրենց ունեցածը շաւակելու և սարսափելի ցէխի մէջ ընկղմելով հինգ վերստ ոտքով քայլելու և ցէխի մէջ շոտելու: Հարցմունք է. երկաթուղու վարչութիւնը միթէ չը գիտէ ճանապարհի դրութիւնը, էլ ինչ իրաւունքով ճանապարհորդներին բերում և ցէխում է ձգում:

Խմբագիր Պ. ՍԻՄԵՕՆԵԱՆՑ
Հրատարակիչ Հ. ԷՆԻՍՏԱՆՑ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«Ա. Ղ. Բ. Ի. Ի.»

Միամսեայ պատերազմարդ մանկական ամսագրի խմբագրատունը տեղափոխուեց Սոջալի Նազարի փողոց Բ. Ալիբովի տունը:

Խմբագրատունը բաց է ամեն օր առաւօտան ժամը 11¹/₂ — 2-ը կէսօրից յետոյ և երկուշաբթի ժամը 6¹/₂ — 7¹/₂-ը, իսկ կիրակի և տոն օրերը միայն մինչև ժամը 12¹/₂-ը:

«Ա. Ղ. Բ. Ի. Ի.» կարելի է և կէս տարով ստորագրուել յովից — յունվար, կէս տարուայ բաժանորդագինը 2 ուրբէլ է: Օտարաքաղաքացիք կարող են ուղղակի դիմել — Тифлис. Редакция «АХПОРЪ»:

Խմբ.— Հրատ. Տ. Նազարեանց:

Հեռագրական կայարանի համարէս Բովճ, Շահինեանցի տանը վարձով տրուում են ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ վերին յարկում, 7 ս հ ն և ա կ իւրեանց րո- լոր յարմարութիւններով, նոյնպէս և ներքին յարկում 3 ս հ ն և ա կ իւր խոհանոցով և այլ պատկանելի բոլոր յարմարութեամբ: 1-էն յունիսի ներկայ տարվայ: Գներին մասին կարելի է տեղեկանալ տանը տրորից, նոյն տանը:

Լ յ յ ա տ ե ս աւ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԵՔԵԱԹՆԵՐԻ

Երկրորդ գերքը: Գինն է 30 4.

Վ. Թաւադուլմէ Թիֆլիսում Բոլոր հայ գրաւաճառների մօտ և Կրեւանում պ. Ն. Սիմեոնեանցի գրաւաճառութեամբ:

Մամուլի տակից շուտով լոյս կը տեսնի «ՀԱՅ - ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՆՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ» ամսուհով գրքը, որ բովանդակում է իւր մէջ — «Հանելուկներ», «Շուտաւելուկներ», «Առածներ», «Անէճքներ», «Օրհնութիւններ», «Երգեր» և այլն:

Ինձ նիւթ ուղարկող պարոնները սպագրում գրքերից մի-մի օրինակ նուէր կ'ստանան:

Խմբագր.— Вагшанатъ. Тип-рану Навасартианцъ.

Տ. Նաւասարդեանց.